

Diplomová práce

Lenka Abrahámová: Aspekty šamanismu v psychologii. Jádrový šamanismus jako prostředek osobního rozvoje. Katedra psychologie FF UK 2008.

Posudek oponenta

Předložená práce se zabývá tématem neběžným, ale jistě atraktivním, zvláště v době, kdy se vynořuje tolik alternativních přístupů v péči o psychiku a její rozvoj. Současně je to práce nesnadná právě už tou zvýšenou pozorností, kterou přitahuje. Nicméně jsem přesvědčen, že psychologie se má zajímat i o tyto oblasti, aby přinášela kritické poznatky a brzdila tak šíření smyšlenek a nepodložených závěrů a nadějí. V tomto duchu práci vítám.

Dělení je obvyklé, na část teoretickou a empirickou. Úvod je věnován otázkám osobnostního rozvoje za využití znalostí především humanistické psychologie (Maslowa, Rogerse, autorů z transpersonální psychologie), kde je toto téma klíčové. Hlavní část (str. 20-45) je věnovaná šamanismu, resp. jádrovému šamanismu, a to z nejrůznějších stran. Autorka prostudovala značné množství literatury a je ve svých vlastních tvrzeních opatrná. Ocenit je také třeba jakousi stálou připravenost k zaujetí kritického, racionálního postoje. V množství uváděných názorů jsou některé zvláště zajímavé – např. (str. 22) souvislost šamanismu a kognitivních neurověd. Má na to autorka nějaký názor co do případných hypotéz, možných zisků do budoucnosti apod.? V souvislosti se šamanismem je několikrát v textu uvedeno „cestování“. Myslí se tím předpokládané spojování se s jinými sférami, entitami apod. To by, podle mého názoru, chtělo hlubší psychologické vysvětlení. Jistě se to automaticky nerovná změněnému stavu vědomí, kterému autorka věnuje samostatnou kapitolu. A ještě: jaký má autorka názor na vztah změněných stavů vědomí obecně a růstu osobnosti? Ptám se proto, že tyto stavy vědomí jsou klíčové i pro šamanismus (ale samozřejmě nejen pro něj) a osobnostní rozvoj je také základní téma celé práce. A se patří i podstatná otázka: co je na šamanismu specifického ve vztahu právě k onomu růstu osobnosti? Tím autorka bude odpovídat ještě z jiné strany na otázku, proč si zvolila právě toto téma své práce.

Dále autorka prochází také vybrané psychoterapeutické směry, u kterých by bylo možné nalézt jistou vazbu s mechanismem šamanismu. Po kapitole věnované C.G. Jungovi je věta, která skoro volá po bližším psychologickém vysvětlení: „Pri šamanskej ceste ... cestuje na svoje silové miesto ...“ (str. 32). Předpokládá se zde jakási samozřejmost šamanského „cestování“ a „silového“ místa. Je možné to vysvětlit psychologicky hlouběji? K těmto termínům se autorka podstatněji věnuje až dále (str. 38). Následující kapitola o tzv. jádrovém šamanismu je zajímavá z řady hledisek – i tím, že se tento směr objevuje na Slovensku i v Čechách a působí pod hlavičkou FSS (Nadace pro šamanská studia). Opět je sympatické, že autorka nechává prostor i pro kritické hlasy.

V empirické části autorka využívá jak kvalitativní, tak kvantitativní metodologii. Výchozí otázky ploštrukturovaného rozhovoru jsou uvedené na str. 49. Ptám se: jak vznikly tyto otázky? Byly vybrané ze širší množiny? Proč právě tyto otázky? Následně byl aplikován také

16PF dotazník. Jaký byl pro to důvod? A jaký byl cíl, resp. hypotézy? Autorka si je dobře vědoma, že počet osob (10) je zvláště pro kvantitativní analýzu extrémně nízký. Na str. 51-52 jsou tabulky výsledků. Škoda jen rozpadu tabulky 2. skupiny na str. 52. Kvalitativní analýza je zajímavá a je zjevné, že si ji autorka dobře osvojila. Přímo seberozvoje (tedy osobnostního rozvoje) se týká část na str. 62. Jako jeden z výstupů kvalitativní analýzy. Prezentace 16PF by mohla být jistě zajímavá, kdyby bylo více osob, ale i kdyby bylo přece jen jasnější, proč je použít. Na str. 65 je důvodem jeho užití uveden obecně zájem, jestli jsou zájemci o šamanismus osobnostně specifičtí. Chtělo by to hlubší psychologický vstup: proč by vůbec měli být jiní, v čem asi... a také, jestli jsou již v literatuře nějaké srovnatelné výsledky. V příloze 6 má být (podle informace na str. 65) přehled výsledků (šetření 16PF), ale tam jsou údaje z rozhovoru. Až příloha 7 se vztahuje k 16PF; ovšem je to jen otištěný výsledný protokol jedné osoby...

V diskusi je autorka přiměřeně opatrná a snaží se zkoumané fenomény probírat ze všech stran i vzhledem ke svému výzkumu. Moje hlavní otázka se však opět vztahuje k vazbě šamanismu a osobnostního prostředku. Doporučuji, aby se na to autorka zaměřila při své obhajobě.

Práce splňuje základní požadavky a já ji doporučuji k obhajobě.

Praha 19.8. 2008

Jiří Šípek